

SUOMEN AKATEMIA

HALLITUS

TUTKIMUSRAHOITUSPÄÄTÖSTEN PERUSTEET

VUONNA 2010 (hyväksytty 8.12.2009)

SISÄLTÖ

1. RAHOITUSPERUSTEET	4
1.1. Taloudellinen perusta	
1.2. Rahoittajien yhteistyö	
1.3. Tutkimuksen kustannusten yhteisrahoitteisuus	
1.4. Hakuajat	
1.5. Rahoituksen hakija	
1.6. Rahoituksen myöntämisen ja käytön yleiset edellytykset ja ehdot	
1.6.1. Eräitä poikkeuksia	
1.7. Rahoituspäätöstä koskevat muutokset	
1.8. Immateriaalioikeudet	
1.9. Tutkijoiden opetus- ja muut tehtävät	
1.10. Aineistohallinta ja julkaiseminen	
1.11 Raportointi	
1.12. Muita periaatteita ja suosituksia	
2. HAKEMUSTEN ARVIOINTI	10
2.1. Arvioinnin periaatteet	
2.2. Arviointimenettely	
3. RAHOITUSMUODOT	13
3.1. TUTKIJANTEHTÄVÄT	
3.1.1. Akatemiaprofessorin tehtävät	
3.1.2. Akatemiatutkijan tehtävät	
3.1.3. Virkatutkijoiden siirtyminen tutkijan työsopimussuhteisiin tehtäviin	
3.2. TUTKIMUSHANKERAHOITUS	15
3.2.1. Yleiset tutkimusmäärärahat	
3.2.2. Varttuneen tutkijan palkkaus	
3.3. OHJELMARAHOITUS	16
3.3.1. Kansallinen tutkimuksen huippuyksikköohjelma	
3.3.2. Tutkimusohjelmat	

3.4. TUTKIJANKOULUTUS	18
3.4.1. Tutkijakoulut ja tuki tutkijakouluille	
3.4.2. Tutkijatohtorin projekti	
3.4.3. Tutkijankoulutus ja tutkijoiden työskentely ulkomailla	
3.4.4. Työelämässä olevien henkilöiden jatkokoulutus	
3.5. KANSAINVÄLINEN YHTEISTYÖ	20
3.5.1. Kahdenväliset yhteistyösopimukset	
3.5.2. Kansainvälisten yhteishankkeiden valmistelu	
3.6. MUU TUTKIMUSRAHOITUS	21
3.6.1. Finland Distinguished Professor Programme	
3.6.2. Tutkijoiden liikkuvuus työelämässä	
3.6.3. Tiedeakatemit ja tiedepoliittiset yhdistykset	
4. OHJEIDEN TAUSTAA	23
LIITETAULUKOT	25
1. Ulkomailla tapahtuvan työskentelyn kuukausiapurahan mitoitushoje	
2. Suomessa työskentelevien ulkomaisten tutkijoiden apurahojen mitoitushoje	

1. RAHOITUSPERUSTEET

Suomen Akatemian keskeisenä tehtävänä on korkeatasoisen tieteellisen tutkimuksen rahoittaminen. Tätä tarkoitusta varten Akatemialla on erilaisia rahoitusmuotoja, jotka ovat Akatemian hallituksen, tieteellisten toimikuntien ja Akatemian hallituksen asettamien jaostojen käytössä. Eräät rahoitusmuodot ovat toimikuntakohtaisia. Rahoituspäätökset perustuvat hakemuksiin. Akatemia asettaa tavoitteita myöntämälleen rahoitukselle sekä seuraa niiden toteutumista.

1.1. Taloudellinen perusta

Valtion talousarviossa Akatemialle osoitetaan valtuutta, joka oikeuttaa Akatemian sitoutumaan monivuotisiin tutkimusrahoituspäätöksiin. Talousarviossa Akatemialle myönnetään määrärahat talousarviovuoden ja aikaisempien vuosien valtuuksien käytöstä aiheutuviin menoihin. Lisäksi talousarvioon sisältyy määräraha hallintoviraston toimintaan sekä kansainvälisten organisaatioiden jäsenmaksuihin.

Akatemian hallitus osoittaa toimikuntien ja jaostojen käyttöön voimavarat. Rahoituspäätöstä tehdessään jaosto toteaa, minkä toimikunnan ja hallintoviraston yksikön vastuualueelle hanke kuuluu.

1.2. Rahoittajien yhteistyö

Tutkimusrahoituksessa Akatemia harjoittaa aloitteellista yhteistyötä yliopistojen, tutkimuslaitosten, koti- ja ulkomaisten rahoittajien sekä muiden toimijoiden kanssa. Erityisesti ohjelmarahoituksessa eli tutkimusohjelmien ja tutkimuksen huippuyksiköiden osalta pyrkimyksenä on, että ohjelmien hankkeiden tai muun toteutuksen rahoituksessa on mukana Akatemian ulkopuolisia tahoja.

Sopimus pohjaisessa rahoittajien yhteistyössä (esimerkiksi tutkimuksen huippuyksiköt ja FiDiPro –rahoitusohjelma) vastuut varmistetaan Akatemian, hankkeen tai yksikön vastuullisen johtajan ja ao. yliopiston tai tutkimuslaitoksen sekä muiden rahoittajien yhteisellä sopimuksella.

1.3. Tutkimuksen kustannusten yhteisrahoitteisuus

Suomen Akatemian tutkimusrahoitus on luonteeltaan yhteisrahoitteista toimintaa, jossa rahoitettavan hankkeen kustannuksista vastaa aina vähintään kaksi osapuolta. Akatemialta rahaa haettaessa yliopistot, tutkimuslaitokset ja muut tutkimusorganisaatiot sitoutuvat yhteisrahoitteiseen toimintaan omalla rahoitusosuudellaan.

Eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta tutkimusrahoituspäätösten valmistelussa, tekemisessä ja toimeenpanossa sovelletaan kokonaiskustannusmallia (poikkeuksista ks. 1.6.1.). Tämä vaikuttaa määrärahojen hakemiseen, budjetointiin, määrärahojen osoittamiseen käyttäjille, kirjanpitoon ja raportointiin.

Kokonaiskustannusmallia sovellettaessa Suomen Akatemian rahoitusosuus on enintään 80%, jolla Akatemia rahoittaa hankkeen kokonaiskustannuksia. Enintään 80%:n rahoitusosuutta sovelletaan yhtäältä haku- ja päätösvaiheen *arvioituja* kokonaiskustannuksia laskettaessa ja toisaalta hankkeen kuluessa (laskutusmenettely) ja päättyessä (raportointi) *toteutuneita* kokonaiskustannuksia laskettaessa. Rahoitusosuutta sovelletaan yhtäläisesti hankkeen kaikkiin kustannuksiin eli sekä välittömiin että välillisiin kustannuksiin, myös yleiskustannusosuuteen.

1.4. Hakuajat

Vuonna 2010 Suomen Akatemiolla on kaksi tutkimusrahoituksen hakuaikaa, toinen tammikuussa ja toinen lokakuussa. Määrärahat julistetaan rahoitusmuodoittain määräaikana haettaviksi sen mukaan kuin hallintovirasto päättää. Tutkimusohjelmien ja tutkijakoulujen hakuajat voivat poiketa yleisistä hakuajoista, samoin kaksivaiheisena toteutettavat haut sekä kansainväliseen tai kansalliseen tutkimusyhteistyöhön liittyvät hakuajat. Ilmoitetut hakujen päättymisajankohdat ovat ehdottomia.

1.5. Rahoituksen hakija

Akatemian rahoituksen hakijana on yleensä tutkimushankkeen vastuullinen johtaja. Vastuullisen johtajan tulee olla väitellyt tutkija tai professorin tai dosentin tasoinen tutkija, ellei rahoitusmuodoittain tässä päätöksessä ole muuta mainittu tai asetuksessa säädetty tai johtosäännössä määrätty. Joissain rahoitusmuodoissa hakijana voi olla myös yliopisto tai muu tutkimusorganisaatio.

Yleisessä tutkimusmäärärahan haussa ja tutkimusohjelman haussa hakijana voi olla eri suorituspaikoissa yhteisen tutkimussuunnitelman mukaan toimivien tutkimushankkeiden yhteenliittymä, konsortio. Konsortion mahdollisen aihakemuksen sekä konsortion yhteisen tutkimus- ja rahoitusuunnitelman sisältävän varsinaisen hakemuksen jättää konsortion johtaja. Lisäksi konsortion osahankkeiden johtajat jättävät omat yhteistä tutkimussuunnitelmaa täsmentävät hakemuksensa, joissa esittävät rahoitustarpeensa. Konsortion hakemukset käsitellään kokonaisuutena ja siitä tehdään päätös yhdessä toimikunnassa tai jaostossa.

Tutkimuksen huippuyksikön vastuullinen johtaja tai muu huippuyksikköön kiinteästi kuuluva tutkija ei voi olla hakijana yleisen tutkimusmäärärahan haussa huippuyksikkörahoituksen ensimmäisellä kolmivuotiskaudella.

Eläkkeellä olevalle tutkijalle voidaan myöntää rahoitusta samoin perustein kuin muille tutkijoille, ei kuitenkaan omaa palkkaa tai henkilökohtaista apurahaa varten.

Akatemian tutkimusrahoituksen myöntömenettelyssä noudatetaan valtionavustuslakia silloin, kun rahoituksen hakijana tai saajana on muu kuin valtion organisaatio, esimerkiksi julkisoikeudellinen yliopisto tai muu itsenäinen julkisoikeudellinen laitos, kunta, kuntayhtymä, yhdistys, yritys, säätiö, ulkomainen organisaatio tai yksityinen henkilö. Lisäksi rahoitukseen, jolla on kytkentä yritystoimintaan, noudatetaan kilpailun vääristämistä ehkäiseviä ja kiellettyjä valtiontukia koskevia EU:n säädöksiä.

1.6. Rahoituksen hakemisen, myöntämisen ja käytön yleiset edellytykset ja ehdot

Suomen Akatemialta tutkimusrahoitusta hakeva esittää hakemuksessaan hankkeen kokonaiskustannusarvion sekä rahoitussuunnitelman, johon sisältyy Akatemialta haettava rahoitus. Hakemukseen sisältyy myös tutkimuksen suorituspaikan sitoumus, joka koskee hankkeen rahoittamista hakemuksen rahoitussuunnitelmassa esitetyllä osuudella sekä sitoumus hankkeen perusedellytysten turvaamisesta ja ilmoitus suorituspaikan yleiskustannusosuudesta, henkilösivukustannuksista ja tehollisen työajan kertoimesta. Mikäli kysymyksessä on valtionapu, tutkimuksen suorituspaikka sitoutuu toimimaan hakijan puolesta valtionavustuksen saajana siihen liittyvine velvoitteineen.

Akatemiaprofessorin ja akatemiaturkijan tehtävän hakijoilla suorituspaikan sitoumus koskee myös tutkijan työajan käyttöä muihin kuin tutkimustehtäviin sekä palkkausta ja muita tutkijan toimintaedellytyksiä.

Suomen Akatemia rahoittaa tutkimushankkeita vain silloin, kun tutkimuksen suorituspaikka takaa hankkeen toteuttamisen perusedellytykset. Nämä määräytyvät tutkimuksen luonteen perusteella, mutta tavanomaiset perusedellytykset ovat samat kuin laitoksen muilla tutkijoilla eli työskentely- ja laboratoriotilat, laitteet (ml. atk), tietoliikenne-, puhelin-, posti-, kopiointi- ja kirjastopalvelujen käyttömahdollisuus.

Akatemian rahoituksella voidaan kattaa sekä hankkeen välittömiä kustannuksia (esim. välittömät palkat) että välillisiä kustannuksia (esim. toimitilakustannukset). Näitä kustannuksia katetaan samalla prosenttiosuudella. Myös arvonnlisävero maksetaan myönnetyllä määrärahalla; tämän edellytyksenä on, että hakija ei voi vähentää arvonnlisäveroa verotuksessaan.

Tutkimusrahoituspäätökset tehdään tutkimushankkeen toteutusta parhaiten tukevalta tavalla. Kaikki tutkimushankkeen määrärahatarpeet pyritään käsittelemään saman päätöksen yhteydessä. Toimikunta tai jaosto voi asettaa rahoitukselle ehtoja. Hankkeelle ei yleensä myönnetä lisärahoitusta rahoituskaudelle.

Kun kysymyksessä on valtionapu, rahoitettavan hankkeen vastuullisen johtajan taustaorganisaatio on avustuksen saaja. Avustuspäätös on ehdollinen siten, että avustuksen saajana oleva taustaorganisaatio voi käyttää avustusta vain hakemuksessa mainitun ja sen vastuullisen johtajan toteuttaman tutkimuksen rahoittamiseen.

Suomen Akatemian tutkimusmäärärahalla palkattavan henkilöstön tulee olla palvelussuhteessa. Palvelussuhteen keston tulee olla vähintään rahoituskauden mittainen, ellei tutkimushankkeen toteuttamiseen liittyvä erityinen syy edellytä lyhyempää palvelussuhdetta.

Apurahaa maksetaan yleensä vain työskentelyyn tai opiskeluun ulkomailla sekä ulkomaisen tutkijan korkeintaan vuoden mittaiseen tutkimusvierailuun Suomessa.

Apurahan mitoituksessa otetaan huomioon apurahan saajan velvollisuus ottaa itselleen lain mukainen vakuutusturva.

Rahoitus osoitetaan tutkijan taustaorganisaatiolle, joka voi olla muukin kuin suorituspaikka. Apuraha voidaan osoittaa myös suoraan ao. henkilölle. Akatemiaprofessorin ja akatemiaturkijan tehtäviin liittyvä rahoitus osoitetaan siihen suorituspaikkaan, jossa tutkija työskentelee.

Hankkeen toteuttamisesta ja rahoitussuunnitelman noudattamisesta vastaa ensisijaisesti tutkimushankkeen vastuullinen johtaja. Mikäli kysymyksessä on valtionapu, sitä hallinnoi suorituspaikka, joka myös vastaa maksatuspyyntöjen laatimisesta ja toimitamisesta sekä rahan käytön raportoimisesta Suomen Akatemialle.

Määrärahojen laskentaperusteet ja vuosieräjaottelu merkitään tutkijalle lähetettävään päätösilmoitukseen kokonaiskustannusmallin mukaisesti. Laskentaperusteiden tulee olla mahdollisimman realistisia sekä vuosierien että käyttötarkoitusten suhteen. Kokonaissummaa ja apurahoja lukuun ottamatta kustannusjaottelu ei ole sitova, mutta hankkeen vastuullisen johtajan tulee pyrkiä noudattamaan määrärahan vuosieriä. Akatemian hallintovirasto voi asettaa rahoitukselle vuosierien budjetointiin liittyviä ehtoja.

Akatemian myöntämä rahoitus maksetaan taustaorganisaatiolle kolmasti vuodessa toteutuneiden kustannusten perusteella.

Maksatuspyyntöön perustuen Suomen Akademia voi maksaa myöntämästään projekti-kohtaisesta rahoituksesta yliopistoille ja ammattikorkeakouluille ennakkoa 1/3 kyseisen vuoden rahoitussuunnitelman mukaisesta vuosierästä.

Akatemian rahoituksella hankitut tarvikkeet ja laitteet jäävät tutkimustyön suorituspaikan omistukseen.

1.6.1. Eräitä poikkeuksia

Akatemiaprofessoreiden ja akatemiaturkijoiden omien palkkojen kustannuslaskentaan ei sovelleta kokonaiskustannusmallia. Henkilösivukulut sisältäviin palkkoihin liitetään 12,5%:n yleiskustannusosuus, joka on tarkoitettu tutkimuksen perusedellytysten kattamiseen. Akatemiaprofessorin tai akatemiaturkijan tehtävässä aloittavalle henkilölle myönnettävään tutkimuskulurahoitukseen sovelletaankokonaiskustannusmallia.

Ennen 1.1.2009 toteutettuja hakuja koskevassa rahoituspäätösten kustannuslaskennassa ei sovelleta kokonaiskustannusmallia vaan päätöksentekohetkellä voimassa olleita ohjeita ja käytäntöjä (ml. henkilösivukulut ja 12,5%:n yleiskustannusosuus). Tämä koskee myös mahdollista jatkorahoituspäätöstä, joka tehdään tutkijan tehtävässä (ent. virassa) olevan henkilön tutkimuskuluista.

Apurahoihin ei sovelleta kokonaiskustannusmallia.

Työelämässä olevien henkilöiden jatkokoulutus (3.4.4.) ja tutkijoiden liikkuvuus työelämässä (3.6.2.) –rahoitusmuodoissa ei sovelleta kokonaiskustannusmallia. Akatemian rahoitusosuus määritetään joko enimmäisrahasummana tai vakiokokoisena rahasummana.

1.7. Rahoituspäätöstä koskevat muutokset

Rahoituskausi merkitään yleensä päättyväksi kalenterivuoden lopussa. Rahoituskautta voidaan hakemuksesta pidentää vain erityisestä syystä, kuten hankkeessa työskentelevän tutkijan äitiys-, isyys-, vanhempain- tai hoitovapaan taikka varusmies- tai siviilipalvelun tai pitkäaikaisen sairauden johdosta. Edellytyksenä on, että tutkijalle ei ole otettu sijaista ja henkilö palaa tutkimushankkeeseen työskentelemään Akatemian rahoituksella. Mikäli hankkeen kustannuslaskentaan ei sovelleta kokonaiskustannusmallia, hankkeelle voidaan myös myöntää lisärahoitusta tutkijan äitiysvapaan tai pitkäaikaisen sairauden takia. Hoitovapaan perusteella rahoituskautta voidaan pidentää enintään vuodella.

Rahan käyttämättä jääminen ei ole peruste rahoituskauden jatkamiselle. Rahoitusta koskeviin asioihin ei voi hakea muutosta rahoituksen voimassaoloajan päätyttyä.

Akatemia voi antaa luvan tutkimuksen suorituspaikan muuttamiseen. Tällaisen hakemuksen tekee hankkeen vastuullinen johtaja yhdessä uuden suorituspaikan kanssa; hakemukseen tulee sisältyä alkuperäisen suorituspaikan lausunto siirrosta. Suorituspaikkaa muutettaessa Akatemia voi muuttaa hankkeelle maksamaansa rahoitusosuutta.

Akatemia voi myös perustellun hakemuksen nojalla antaa luvan tutkimushankkeen vastuullisen johtajan vaihtamiseen.

Tutkimushankkeen vastuullisen johtajan siirtyessä rahoituskauden aikana ulkomaille toiseen tutkimuksen suorituspaikkaan, rahoituksen siirtymisestä neuvotellaan tapauskohtaisesti Akatemian, ulkomaisen suorituspaikan ja kotimaisen suorituspaikan kesken.

1.8. Immateriaalioikeudet

Suomen Akatemia kehottaa rahoituksen saajaa sopimaan rahoitettavan hankkeen tulosten omistus- ja käyttöoikeuksista hankkeen muiden osapuolten kanssa. Sopimukset on parasta tehdä kirjallisesti ja mahdollisimman pian rahoituspäätöksen jälkeen. Myös rahoitettavan hankkeen käyttämien aineistojen omistus- ja käyttöoikeuksista tulisi hankkeen käynnistyessä osapuolten kesken kirjallisesti sopia.

Niissä tutkimuksen suorituspaikoissa, joissa sovelletaan korkeakoulueksintölakia, katsotaan Akatemian rahoittama tutkimus lain tarkoittamaksi sopimustutkimukseksi. Tämän mukaisesti korkeakouluilla on ensisijainen oikeus tutkimuksessa syntyneisiin

keksintöihin. Muissa suorituspaikoissa työskenteleviin tutkijoihin sovelletaan työsuhdekeksintölakia.

1.9. Tutkijoiden opetus- ja muut tehtävät

Akatemiaprofessoreilla ja akatemiaturkijoilla opetuksen antaminen kuuluu työtehtäviin (ks. 3.1.1. ja 3.1.2.). Suomen Akatemia pitää yliopistoissa annettavan opetuksen ja tutkijan uran kannalta tärkeänä, että myös muut sen rahoittamat väitelleet tutkijat antavat tutkimustyöhön liittyvää opetusta. Akatemia suosittelee, että sen rahoittamat väitelleet tutkijat antavat ilman eri korvausta 5% työajastaan omaan tutkimustyöhönsä liittyvää opetusta tai opinnäytetöiden ohjausta. Opetustehtäviin tai muihin omaan tutkimustyöhön välittömästi kytkeytymättömiin tehtäviin ei tulisi kuitenkaan käyttää yli 10% vuosityöajasta.

1.10. Aineistonhallinta ja julkaiseminen

Akatemialle tehtävään tutkimusrahoitushakemukseen tulee sisältyä tutkimushankkeen aineistonhallintasuunnitelma, jossa kerrotaan, miten tutkimushanke aikoo hankkia ja käyttää tietoaineistoja, mitkä ovat hankkeen käyttämien ja synnyttämien aineistojen omistus- ja käyttöoikeudet sekä miten tutkimushankkeen tuottamia tietoaineistoja aiotaan säilyttää ja niiden myöhempi käyttö mahdollistaa.

On suositeltavaa, että Akatemian rahoittamat tutkijat julkaisevat tutkimusartikkelinsa internet-tietoverkon avoimissa tiedejulkaisuissa silloin, kun alalla on valittavissa perinteisiin tilausmaksullisiin lehtiin verrattuna vähintään samantasoisia sähköisessä muodossa olevia tieteellisiä julkaisuja.

On suositeltavaa, että Akatemian rahoittamat tutkimushankkeet luovuttavat hanketta varten kokoamansa yhteiskuntatieteellisen aineiston Tampereen yliopistossa sijaitsevan yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston (FSD) käyttöön. Luovutus tapahtuu mahdollisimman pian Akatemian rahoituksen päättymisen jälkeen. Aineiston vastaanottamisesta päättää tietoarkisto.

Akatemian rahoittamien tutkimushankkeiden tulee aina tieteellisissä julkaisuissaan mainita, että tutkimus on toteutettu Suomen Akatemian rahoituksella.

1.11. Raportointi

Tieteellisen toimikunnan tulee seurata rahoittamiensa tutkimushankkeiden varainkäyttöä ja tuloksellisuutta. Rahoituskauden päätyttyä tai uutta hakemusta Akatemialle tehdessään tutkimushankkeen vastuullinen johtaja raportoi Suomen Akatemialle tutkimushankkeensa varainkäytöstä, tutkimushenkilöstöstä, tutkimuksen edistymisestä ja tutkimuksen tuloksista.

1.12. Muita periaatteita ja suosituksia

Toimikunta voi päättää rahoituksen suuntaamisesta eli strategisesta rahoituksesta ennalta määritellylle alalle, teemaan tai tarkoitukseen. Tällöin esimerkiksi tutkimusmäärärahoja osoitetaan tavoitteellisesti, määrääjäksi ja kertaluonteisesti toimikunnan etukäteen päättämälle ja ilmoittamalle alalle. Rahoituksen suuntaaminen voidaan toteuttaa yhdessä muiden toimikuntien tai muiden suomalaisten tai ulkomaisien rahoittajien kanssa. Sillä voidaan myös osallistua muiden organisaatioiden kordinoimiin tutkimusohjelmiin. Rahoituspäätökset tekee asianomainen toimikunta. Hankkeiden päätyttyä rahoituksen suuntaamisen tulokset ja lisäarvo arvioidaan.

Akatemian hallituksen asettama jaosto voi suunnata tutkimusmäärärahaa myös tutkijoille, jotka ovat menestyneet hyvin Euroopan tutkimusneuvoston (ERC) hauissa, mutta jääneet varalistalle. Akatemian rahoituksen tarkoituksena on vahvistaa hakijan ja hänen johtamansa hankkeen kilpailukykyä ja sen edellytyksenä on osallistuminen seuraavaan mahdolliseen ERC -hakuun. Enintään yksivuotinen rahoitus voidaan myöntää vain kerran samalle henkilölle ja se on enintään 50% ERC:lle osoitetun hakemuksen keskimääräisestä vuotuisesta rahoituksesta.

Tutkimusmäärärahoilla rahoitettavan tutkimushankkeen vastuullisen johtajan palkkaukseen voidaan myöntää enintään vuoden rahoitus. Palkkaus myönnetään varttuneen tutkijan palkkaukseen, ulkomailla tapahtuvaa työskentelyä varten, kotimaahan paluun yhteydessä, toiseen tutkimusorganisaatioon siirtymistä varten tai muusta tutkimuksellisesti hyvin perustellusta syystä.

Rahoituspäätösten valmistelussa ja päätöksenteossa tulee ottaa huomioon Suomen Akatemian tasa-arvosuunnitelma.

2. HAKEMUSTEN ARVIOINTI

2.1. Arvioinnin periaatteet

Suomen Akatemian tutkimusrahoitus suunnataan kilpailuun perustuen parhaille tutkijoille ja tutkimusryhmille sekä lupaavimmille nuorille tutkijoille tieteellisesti kunnianhimoisten hankkeiden toteuttamiseen. Rahoituspäätökset perustuvat tutkimussuunnitelman ja hakijan tieteellisten ansioiden arviointiin. Rahoitus myönnetään määrääjäksi.

Akatemia soveltaa rahoituskohteidensa valinnassa seuraavia arviointiperusteita:

- Tutkimussuunnitelman tieteellinen laatu ja innovatiivisuus
- Hakijan/tutkimusryhmän pätevyys
- Tutkimussuunnitelman toteuttamiskelpoisuus

- Tutkimuksen kansainväliset ja kansalliset yhteistyösuhteet sekä tutkijoiden liikkuvuus
- Tutkimushankkeen merkitys ammattimaisen tutkijan uran edistämiseksi

Lisäksi, tutkimushankkeesta riippuen, arvioidaan tutkimuksen merkitys ja vaikuttavuus yhteiskunnan ja elinkeinoelämän kannalta. Lähtökohtana on, että rahoitettava hanke palvelee suomalaista tutkimusta, yhteiskuntaa tai kansainvälistä yhteistyötä.

Korkeaan tavoitetasoon ja uusiin avauksiin pyrkiviin tutkimushankkeisiin sisältyy aina myös epäonnistumisen riski. Hakemuksia arvioitaessa sekä rahoituspäätöksiä valmisteltaessa ja tehtäessä tämä ei ole este myönteiselle päätökselle. Tavoitteena on, riskeistä tietoisena, antaa mahdollisuus tieteellisiin läpimurtoihin sekä lisätä tutkimuksen ja tieteen uusiutumiskykyä.

Rahoituspäätöksiä tehtäessä huomiota kiinnitetään myös muihin Akatemian hyväksymiin tutkimuspoliittisiin tavoitteisiin. Tällaisia ovat esimerkiksi

- nuorten ja naisten tutkijanuran edistäminen,
- sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen tutkimuksessa,
- luovien tutkimusympäristöjen kehittäminen,
- tutkimuksen monitieteisyyden ja tieteidenvälisyyden edistäminen,
- tutkimuksen kansainvälistäminen,
- laajempien tutkimuskokonaisuuksien toteuttaminen,
- tutkimusohjelmien erityistavoitteet,
- huippuyksiköiden tukeminen ja
- strategisen huippuosaamisen keskittymiä palvelevan tutkimuksen edistäminen.

Rahoituspäätöksiä valmisteltaessa ja tehtäessä kiinnitetään huomiota hakijan tutkimusympäristön laatuun ja hankkeen tutkimusympäristöään vahvistavaan vaikutukseen. Huomiota kiinnitetään myös hankkeen vastuullisen johtajan taitoon ja kokemukseen tutkimushankkeen johtamisessa. Samoin tulee ottaa huomioon hakijan käytössä oleva Suomen Akatemialta tai muualta saatu tutkimusrahoitus sekä se, miten hankkeen vastuullinen johtaja ja tutkimusryhmä ovat osoittaneet kykenevänsä hallitsemaan tutkimusvaroja.

Hakemuksista päätettäessä otetaan huomioon hyvään tieteelliseen käytäntöön sekä aineettomiin oikeuksiin liittyvät seikat. Vastuullisen tutkijan tulee tarvittaessa selvittää hakemuksensa tutkimussuunnitelmassa, miten tutkimushankkeessa on otettu huomioon eettiset kysymykset.

2.2. Arviointimenettely

Monivuotisista tutkimusmääräraha-hakemuksista pyydetään yleensä tieteellisen asiantuntijaneelin kirjallinen lausunto tai vähintään kaksi ulkopuolista kirjallista arvi-

oimia henkilöiltä, jotka ovat arvostettuja tutkijoita alallansa. Paneeli antaa kustakin hakemuksesta yhden lausunnon.

Hakemusten arvioinnissa käytettävät asiantuntijat tai määräaikaiset paneelit hyväksyy ja arvioinnin pyytämättä jättämisestä päättää esittelystä toimikunnan puheenjohtaja, toimikunta tai jaosto erikseen tai tutkimusrahoituspäätöksen yhteydessä.

Ulkopuolista asiantuntijalausuntoa pyydetään yleisen tutkimusmäärärahan hakemuksista (ml. toimikuntien strateginen rahoitus eli rahoituksen suuntaaminen hanke- rahoituksena), tutkimusohjelmien varsinaisista hakemuksista, akatemiaturkijan tehtävän hakemuksista, akatemiaprofessorin tehtävän hakemuksista varsinaisessa haussa, tutkijatohtorin projektin hakemuksista, huippuyksikköohjelman hakemuksista, Finland Distinguished Professor -rahoitusohjelman varsinaisista hakemuksista sekä kahden tai useamman ulkomaisen rahoittajaorganisaation kanssa yhteisesti rahoitettavista hakemuksista, jos näin on sovittu.

Toimikunnan jäsen ei voi asiantuntijana antaa lausuntoa edellä mainituista hakemuksista eikä kuulua niitä käsittelevään paneeliin. Toimikunnan jäsenen tutkimusrahoitushakemuksesta pyydetään aina kaksi arviointia toimikunnan ulkopuolelta tai paneelin lausunto.

Mikäli perusteltuja syitä on, Akatemialle osoitetusta hakemuksesta ei tarvitse pyytää arviointia. Asiaa harkittaessa käytetään seuraavia perusteita:

- hakemus on myöhästynyt,
- hakemus on yhden täydennyspyynnön jälkeen olennaisilta osin puutteellinen,
- hakija tai hakemus ei täytä haulle asetettuja pätevyys- tai muita keskeisiä vaatimuksia,
- hakemus kohdistuu tarkoitukseen, jota varten Akatemialla ei ole rahoitusmuotoa,
- hakemus ei kuulu asianomaiseen hakuun,
- tutkimusohjelmahakuun jätetty hakemus ei kuulu ohjelman piiriin,
- tutkimuksen huippuyksikön johtaja hakee yleistä tutkimusmäärärahaa huippuyksikön kuusivuotisen rahoituskauden ensimmäisellä kolmivuotiskaudella; tämä koskee pääsääntöisesti myös muuta huippuyksikköön kiinteästi kuuluvaa tutkijaa,
- hakija ei ole raportoinut ohjeiden mukaisesti Akatemian rahoituksella meneillään olevasta tai päättyneestä tutkimushankkeesta tai
- jos on aivan ilmeistä, ettei hakija muusta syystä voi jätetyn hakemuksen perusteella saada rahoitusta.

Mikäli vuoden aikana toteutetaan kaksi samankaltaista hakua ja niihin molempiin osoitetaan olennaisilta osin samat hakemukset, voidaan ensimmäisen haun hakemuksesta tehtyjä tieteellisiä arviointeja käyttää jälkimmäisen haun hakemuksista päätettäessä.

Arviointia ei saa pyytää henkilöltä, joka on esteellinen. Esteellisyysperusteita ovat hakijan lähisukulaisuus tai se, että arvioija toimii hakijan esimiehenä, alaisena tai työn ohjaajana tai että hän on parhaillaan hakijana samaan virkaan kuin hakija tai hallintolain mukaan muutoin esteellinen. On myös vältettävä arvioinnin pyytämistä henkilöltä, jolla on ollut yhteisiä julkaisuja hakijan kanssa viimeksi kuluneen kolmen vuoden aikana. Mikäli asiantuntija itse hakee rahoitusta Akatemialta, ei hän siinä haussa voi toimia hakemusten arvioijana siinä toimikunnassa, jossa hänen hakemuksensa käsitellään. Yleensäkin arviointia ei saa pyytää henkilöltä, jos luottamus hänen puolueettomuuteensa on jostakin syystä vaarantunut.

Akatemian tutkimusmääräraha hakemusten arvioitsijoina käytetään pääosin ulkomaisia asiantuntijoita. Tämän takia hakemukset voidaan pyytää tehtäväksi englanninkielellä.

Arvioitsijoita valitessaan Suomen Akatemia pyrkii valitsemaan tehtävään tasapuolisesti miehiä ja naisia.

Ennen päätöksentekoa hakemukset voidaan käsitellä toimikuntien jäsenistä koostuvissa valmistelemissä ryhmissä, joihin voi, edellä mainituin esteellisyysvarauksin, kutsua myös Akatemian ulkopuolisia jäseniä. Valmistelevien ryhmien kokoonpanosta päättää asianomainen toimikunta.

3. RAHOITUSMUODOT

3.1. TUTKIJANTEHTÄVÄT

Akatemiaprofessorin ja akatemiaturkijan tehtävien tavoitteena on tarjota parhaimmille tutkijoille mahdollisuus täysipäiväiseen itsenäiseen tieteelliseen työskentelyyn, oman alan kehittämiseen ja kansainväliseen vuorovaikutukseen. Rahoituksen tavoitteena on tukea tutkijan etenemistä urallaan ja edistää korkeatasoisen tutkijakunnan kehittymistä eri aloilla sekä lisätä tutkijan ammatin houkuttelevuutta.

Työsopimussuhteisten akatemiaprofessorin ja akatemiaturkijan tehtävien palkkojen kustannuslaskentaan ei sovelleta kokonaiskustannusmallia vaan 12,5%:n yleiskustannusosuutta. Yleiskustannusosuus on tarkoitettu tutkimuksen perusedellytysten rahoittamiseen. Tutkijantehtävässä 31.12.2008 jälkeen aloittaneelle henkilölle myönnettävän tutkimuskulurahoituksen kustannuslaskentaan sovelletaan kokonaiskustannusmallia.

3.1.1. Akatemiaprofessorin tehtävä

Akatemiaprofessorin tehtävään voidaan nimittää henkilö, joka on osoittautunut eteväksi tutkijaksi ja jonka voidaan katsoa myötävaikuttavan tutkimuksen edistymiseen oman tieteenalansa piirissä. Tehtävä on tarkoitettu huippututkijalle määräaikaiseen täysipäiväiseen tutkimustyöhön ja siihen liittyvään toimintaan. Akatemiaprofessori toteuttaa omaa tutkimussuunnitelmaansa, johtaa tutkimusryhmänsä työtä ja antaa

ohjausta nuorille tieteenharjoittajille. Akatemiaprofessorin työtehtäviin sisältyy ilman erillistä korvausta annettavaa oman alan opinnäytetöiden ohjausta sekä tutkimustyöhön liittyvää opetusta 5 % vuosityöajasta; kaikkiaan opetustehtäviin ja muihin omaan tutkimustyöhön välittömästi kytkeytymättömiin tehtäviin saa käyttää enintään 10 % vuosityöajasta.

Akatemiaprofessorin tehtävä täytetään enintään viideksi vuodeksi kerrallaan. Jatkokauden voi saada tuloksellisen toiminnan ja kilpailukykyisen tutkimussuunnitelman perusteella. Toimikunta myöntää akatemiaprofessorille hakemuksesta tutkimusrahoitusta toimikaudelle.

Suomen Akatemia mitoittaa akatemiaprofessorin työsopimussuhteisen tehtävän palkkausmäärärahan 7 933, 59 euron kuukausipalkan mukaan.

Siltä varalta, että akatemiaprofessorin tehtävän saanut henkilö ei ota vastaan saamaansa rahoitusta, tulee hallituksen laatia muista parhaiten menestyneistä ehdokkaista varahenkilöistä, jonka osoittamassa järjestyksessä listalle kuuluville henkilöille tarjotaan akatemiaprofessorin tehtävää.

3.1.2. Akatemiatutkijan tehtävä

Akatemiatutkijan tehtävä on tarkoitettu kokeneelle tutkijalle itsenäiseen tutkimussuunnitelman mukaiseen tieteelliseen työskentelyyn. Akatemiatutkijakauden tarkoituksena on antaa määräaikainen mahdollisuus pätevytykseen ylimpiin tutkijan tehtäviin tai muihin asiantuntijatehtäviin. Tutkijantehtävää täytettäessä edellytetään tohtorin tutkinnon jälkeen harjoitettua menestyksestä julkaisutoimintaa ja muuta tieteellistä työskentelyä. Akatemiatutkijan työtehtäviin sisältyy ilman eri korvausta annettavaa oman alan opinnäytetöiden ohjausta sekä tutkijan omaan tutkimustyöhön liittyvää opetusta 5 % vuosityöajasta; kaikkiaan opetustehtäviin ja muihin omaan tutkimustyöhön välittömästi kytkeytymättömiin tehtäviin saa käyttää enintään 10 % vuosityöajasta.

Akatemiatutkijan tehtävä täytetään enintään viideksi vuodeksi. Akatemiatutkijalle voidaan myöntää rahoitusta tutkimuskuluihin, kansainväliseen yhteistyöhön ja liikkuvuuteen sekä tutkimusryhmän perustamiseen sen perusteella, mitä hän tehtävän saatuaan on esittänyt. Nimityksen toiselle toimikaudelle voi saada vain erityisen tuloksellisen toiminnan ja kilpailukykyisen tutkimussuunnitelman perusteella.

Suomen Akatemia mitoittaa akatemiatutkijan työsopimussuhteisen tehtävän palkkausmäärärahan 4 406, 09 euron kuukausipalkan mukaan.

Siltä varalta, että akatemiatutkijan tehtävän saanut henkilö ei ota vastaan saamaansa rahoitusta, tulee toimikunnan laatia muista parhaiten menestyneistä hakijoista varahenkilöistä, jonka osoittamassa järjestyksessä listalle kuuluville henkilöille tarjotaan akatemiatutkijan tehtävää.

3.1.3. Virkatutkijoiden siirtyminen tutkijan työsopimussuhteisiin tehtäviin

Suomen Akatemiaa koskeva uusi laki tulee voimaan 1.1.2010. Akatemian tutkijanviroissa lain voimaantullessa oleville akatemiaprofessoreille ja akatemiatutkijoille myönnetään erityisten siirtymäsäännösten perusteella toimenkuvaltaan, toimikaudeltaan ja palkkaukseltaan vastaava akatemiaprofessorin tai akatemiatutkijan työsopimussuhteinen tehtävä siihen organisaatioon, jossa heillä on ollut tutkijan virka.

3.2. TUTKIMUSHANKERAHOITUS

3.2.1. Yleiset tutkimusmäärärahat

Tutkimushankkeiden rahoittamista varten yleisesti haettavissa olevat tutkimusmäärärahat ovat Akatemian keskeinen rahoitusmuoto, jolla edistetään tutkimuksen monimuotoisuutta ja uusiutumiskykyä tarjoamalla korkeatasoisille tutkijoille mahdollisuus tieteellisesti kunnianhimoiseen tutkimustyöhön. Tavoitteena on kansainvälisesti vertaillen mahdollisimman korkea tieteellinen taso ja siten tutkimuksen luovuuden, suorituskyvyn ja vaikuttavuuden vahvistaminen. Rahoituksen kohteena ovat ensisijaisesti ryhmät, jotka koostuvat jo väitelleistä tutkijoista.

Tutkimushankkeen vastuullisen johtajan palkkaukseen voidaan myöntää enintään vuoden rahoitus. Palkkaus myönnetään varttuneen tutkijan palkkaukseen, ulkomailla tapahtuvaa työskentelyä varten, kotimaahan paluun yhteydessä, toiseen tutkimusorganisaatioon siirtymistä varten tai muusta tutkimuksellisesti hyvin perustellusta syystä.

Tutkimushankerahoitus mitoitetaan yleensä nelivuotiseksi.

Edellä sanottu koskee myös toimikuntien strategisella rahoituksella tai rahoituksen suuntaamisella toteutettavaa tutkimushankerahoitusta.

Jos hakijalla on meneillään Akatemian yleisellä tutkimusmäärärahalta rahoitettu hanke, hänelle voidaan myöntää toinen yleisellä tutkimusmäärärahalta rahoitettava hanke vain erityisen painavasta syystä. Konsortion osahankkeen johtaminen ei ole este tutkimusmäärärahan myöntämiselle.

Tutkimuksen huippuyksikön vastuullinen johtaja tai muu huippuyksikköön kiinteästi kuuluva tutkija voi olla hakijana yleisen tutkimusmäärärahan haussa huippuyksikkörahoituksen toisella kolmivuotiskaudella.

3.2.2. Varttuneen tutkijan palkkaus

Rahoitus on tarkoitettu professorin pätevyystasolla oleville tieteenharjoittajille suunnitelmamukaiseen täysipäiväiseen tutkimustyöhön ja tutkimustyön ohjaamiseen kotimaassa tai ulkomailla. Rahoitus myönnetään yleensä lukuvuodeksi, kuitenkin vähintään kuudeksi kuukaudeksi. Palkkataso määräytyy varttuneen tutkijan tehtävästä

suorituspaikassa maksettavan palkkauksen mukaisesti. Rahoituskauden aikana tutkija ei voi olla muussa päätoimisessa ansiotyössä.

Toimikunta voi myöntää varttuneelle tutkijalle määrärahaa tutkimuskuluihin kysymyksessä olevalle tutkimusjaksolle sen perusteella, mitä hän varttuneen tutkijan määrärahaa hakiessaan on esittänyt.

Siltä varalta, että varttuneen tutkijan määrärahan saanut henkilö ei ota vastaan saamaansa tutkijakautta, toimikunnan tulee laatia muista parhaiten menestyneistä hakijoista varahenkilöistä, jonka osoittamassa järjestyksessä listalle kuuluville henkilöille tarjotaan varttuneen tutkijan määrarahakautta.

Varttuneen tutkijan rahoitusta ei voida myöntää Akatemian hallituksen tai toimikunnan jäsenelle. Äskettäin professorin virkaan tai työsuhteeseen nimitetyille ei myönnetä varttuneen tutkijan määrärahaa. Samalle henkilölle myönnettävien varttuneen tutkijan kausien välillä tulee olla vähintään viisi vuotta. Akatemiaprofessorin tai akatemiaturkijan toimikauden jatkeeksi varttuneen tutkijan kausi myönnetään vain erityisen painavasta syystä.

3.3. OHJELMARAOITUS

3.3.1. Kansallinen tutkimuksen huippuyksikköohjelma

Suomen Akatemia vastaa kansallisen tutkimuksen huippuyksikköstrategian toteuttamisesta ja ajan tasalla pitämisestä, valitsee tutkimuksen kansalliset huippuyksiköt sekä edistää kansallisten ja kansainvälisten huippuyksikköverkostojen muodostumista. Huippuyksikköohjelmilla edistetään suomalaisen tutkimuksen suorituskykyä, luodaan toimintaedellytyksiä tutkimusryhmien yhteenliittymille, tuetaan kansainvälistä tutkimusyhteistyötä sekä vahvistetaan mahdollisuuksia tieteellisten läpimurtojen saavuttamiseen.

Huippuyksikkö on tutkimus- ja tutkijankoulutusyhteisö, joka kuuluu oman alansa kansainväliseen parhaimmiston. Se voi muodostua yhdestä tutkimusryhmästä tai koostua useasta kiinteässä yhteistyössä keskenään toimivasta korkeatasoisesta tutkimusryhmästä, jotka toimivat yliopistossa, tutkimuslaitoksessa tai useassa eri organisaatiossa, mahdollisesti myös yhteistyössä yritysten kanssa.

Huippuyksiköiden valintaa edeltää kaksivaiheinen haku. Ensimmäisessä vaiheessa Akatemia pyytää tutkijoilta yleisellä haulla aihakemukset. Akatemian pääjohtajan nimeämä ohjelmaryhmä tekee ehdotuksen yksiköistä, joilta pyydetään varsinaiset hakemukset. Ohjelmaryhmässä on edustus kaikista tieteellisistä toimikunnista ja sen toimintaan voi osallistua mahdollisten muiden rahoittajien edustajia joko jäsenenä tai asiantuntijoina.

Tutkimuksen huippuyksiköt valitsee Akatemian hallitus ohjelmaryhmän ehdotuksesta. Valinnat tehdään kansainvälisten arviointien ja tutkimuspoliittisten näkökohtien

perusteella kuudeksi vuodeksi. Ensisijainen arviointikriteeri on tutkimus- ja toimintasuunnitelman tieteellinen laatu ja innovatiivisuus. Mikäli jatkokautta hakeva ja uusi hakija arvioidaan tieteelliseltä tasoltaan samanvertaisiksi, nimetään huippuyksiköksi uusi hakija, ellei molempia voida nimetä.

Huippuyksikön kuusivuotinen rahoituskausi jakaantuu kahteen osaan (3+3 vuotta). Huippuyksiköiden resursoinnista sekä sopijaosapuolten vastuista ja velvollisuuksista sovitaan yhdessä Akatemian, huippuyksiköiden, niiden taustaorganisaatioiden sekä mahdollisten muiden rahoittajien kanssa. Huippuyksikkökausien lukumäärää ei rajoiteta.

Tieteelliset toimikunnat asettavat kullekin huippuyksikölle tieteellisen tukiryhmän, jonka tehtävänä on, seurannan ohella, aloitteellisesti tukea ja edistää huippuyksikön tieteellistä toimintaa. Yksiköillä voi olla myös kokonaan tai osittain yhteisiä tukiryhmiä.

Huippuyksiköt raportoivat toiminnastaan Akatemialle erikseen annettavien ohjeiden mukaisesti. Tieteelliset tukiryhmät raportoivat Akatemialle huippuyksiköiden toiminnasta. Jos kolmannen toimintavuoden aikana todetaan, että yksikön toiminta ei vastaa tavoitteita, sille annetaan mahdollisuus korjata havaitut ongelmat. Ellei yksikö tässä onnistu, se menettää huippuyksikköasemansa ja sen sopimuspohjainen rahoitus lopetetaan hallitusti.

Huippuyksikköohjelma arvioidaan Akatemian rahoituksen päätyttyä.

3.3.2. Tutkimusohjelmat

Tutkimusohjelma on määräaikainen ja kooltaan merkittävä tutkimushankkeiden kokonaisuus, joka on suunnattu valittuun aihealueeseen tai ongelmaan. Ohjelma pyrkii ohjatusti sille asetettuihin tavoitteisiin ja edistää tieteidenvälistä yhteistyötä. Sekä ohjelmien että siihen sisältyvien hankkeiden tulee pyrkiä verkottumaan kansainvälisesti.

Tieteellisillä toimikunnilla on keskeinen rooli ohjelmaehdotusten arvioinnissa ja priorisoinnissa. Päätökset ohjelmien käynnistämisestä ja niiden taloudellisista voimavaroista tekee Akatemian hallitus kerran vuodessa. Päätöksiä tehdessään hallitus arvioi ohjelman tavoitteita, edellytyksiä ja yhteistyömuotoja. Ohjelmien rahoitus mitoitetaan yleensä vähintään neljälle vuodelle.

Tutkimusohjelmien tavoitteena on uudistaa tieteellistä tutkimusta ja osaamista ja tuottaa koordinoitusti uutta tietoa temaattisesti tai ongelmalähtöisesti rajatuista aiheista. Tutkimusohjelmat ovat eri tieteenalojen tutkijoiden, tutkimustiedon käyttäjien ja tutkimuksen rahoittajien kansallisen ja kansainvälisen yhteistyön foorumeita. Tutkimusohjelmien tavoitteena on korkea tieteellinen laatu ja pitkän aikavälin tieteellinen ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus.

Hallituksen päätöksen jälkeistä ohjelman valmistelua, johtamista, seuranta ja arviointia varten asetetaan toimikuntien ja hallituksen jäsenistä, muiden rahoittajien edustajista sekä Akatemian ulkopuolisista asiantuntijoista koostuva johtoryhmä. Pääjohtaja päättää esittelystä johtoryhmän kokoonpanosta ja toimikaudesta. Ohjelman tieteellisestä koordinaatiosta vastaa ohjelman johtoryhmä yhdessä ohjelmapäällikön kanssa.

Akatemian hallitus asettaa jaoston, joka päättää haussa käytettävistä asiantuntijoista, jatkoon hyväksyttävistä aihakemuksista ja rahoitettavista hankkeista.

Tutkimusohjelmien tavoitteet ja niiden toteuttamisen keinot kuvataan Akatemian hallituksen 9.12.2008 hyväksymässä tutkimusohjelmastrategiassa.

Ohjelman päätyttyä sen tavoitteiden toteutuminen ja tulokset arvioidaan.

3.4. TUTKIJANKOULUTUS

Tutkijankoulutuksen kehittämistoimien pääpaino on koulutuksen laadun parantamisessa ja opintojen valmistumisen nopeuttamisessa sekä erityisesti tutkijankoulutuksen ja tohtorin tutkinnon jälkeisen tutkimusvaiheen kansainvälistämisessä.

3.4.1. Tutkijakoulut sekä tuki tutkijakouluille

Tutkijakoulu on organisoitu, nelivuotinen tutkijankoulutusohjelma, jossa on opetusministeriön rahoittamia tutkijankoulutuspaikkoja päätoimisille väitöskirjan tekijöille. Valtakunnallisella tutkijakoulujärjestelmällä vahvistetaan suomalaista tutkimusta luomalla luja perusta vaativimpiin tutkijan tehtäviin pyrkivien henkilöiden tutkijaosaamiselle.

Tutkijakoulun tulee tukea yliopistojen strategisia tavoitteita sekä liittyä yliopistojen omiin tai yhteisiin vahvoihin tutkimusaloihin, tutkimuksen huippuyksiköihin tai tutkimusverkostoihin. Yliopistojen ja tutkimuslaitosten osallistumista tutkijakoulujen tukemiseen pyritään lisäämään.

Tutkijakoulujen tulee olla hallinnollisesti ja taloudellisesti hyvin hoidettuja. Tavoitteena on vähentää tutkijakoulujen lukumäärää ja lisätä tutkijakoulujen valtakunnallista verkottumista.

Tutkijakouluhakemuksia arvioitaessa kiinnitetään huomiota tutkijakoulujen tieteelliseen ja toiminnalliseen laatuun ja suunnitelmallisuuteen, kansalliseen ja kansainväliseen yhteistyöhön sekä tutkijakoulun edustaman alan tohtoritarpeeseen. Tutkijaksi koulutettavien urasuunnittelua ja -ohjausta on kehitettävä. Ulkomaisten opiskelijoiden määrää tutkijakouluissa pyritään lisäämään.

Akatemia rahoittaa tutkijakouluihin liittyviä valtakunnallisia tutkijankoulutuskursseja. Rahoitusta voidaan myöntää kurssin järjestävän yliopiston ulkopuolelta tulevien opettajien matkoihin ja palkkioihin sekä tarvittaessa jatko-opiskelijoiden matkoihin.

Erityisesti rahoitetaan tutkijakoulujen kansainvälistymistä ja kansallista yhteistoimintaa. Rahoituspäätökset pyritään tekemään siten, että ne kattavat kerralla koulun koko kauden.

3.4.2. Tutkijatohtorin projekti

Tämän rahoitusmuodon tarkoituksena on edistää äskettäin tohtorin tutkinnon suorittaneiden nuorten tutkijoiden pätevyitymistä ja itsenäistymistä ammattitutkijoiksi. Tutkijatohtorin tehtävänä on esitetyn suunnitelman mukainen tutkimustyö. Lisäksi Akatemia suosittelee, että tutkijatohtori antaa oman alan opinnäytetöiden ohjausta ja omaan erikoisalaan liittyvää opetusta. Tutkijatohtorin rahoitus on kolmivuotinen ja se alkaa kalenterivuoden alusta, ellei muulle aloitusajankohdalle ole erityisen painavia perusteita. Samalle henkilölle rahoitusta voidaan osoittaa yhdelle kolmivuotiskaudelle.

Hakijana on määrärahalla palkattava tutkijatohtori, jonka tohtorin tutkinnon suorittamisesta on hakuajan päättyessä kulunut enintään neljä vuotta. Palkan lisäksi tutkijatohtorille voidaan myöntää rahoitusta välttämättömiin tutkimuskuluihin.

Siltä varalta, että tutkijatohtorin projektin rahoituksen saanut henkilö ei ota vastaan saamaansa rahoitusta, toimikunnan tulee laatia muista parhaiten menestyneistä hakijoista varahenkilöistä, jonka osoittamassa järjestyksessä listalle kuuluville henkilöille tarjotaan tutkijatohtorin projektin rahoituskautta.

3.4.3. Tutkijankoulutus ja tutkijoiden työskentely ulkomailla

Tuen tavoitteena on tutkimuksen tason nostaminen sekä tutkijoiden kansainvälisen liikkuvuuden edistäminen varsinkin tohtorintutkinnon jälkeisessä vaiheessa. Lisäksi tuetaan tutkijan työskentelyä ulkomailla sekä ulkomaisessa yliopistossa tapahtuvaa tohtorin tutkintoon tähtäävää yleensä vähintään lukukauden ja enintään lukuvuoden kestävästä tutkijankoulutuksesta. Rahoitus voidaan osoittaa myös muun tutkimusrahoituksen yhteydessä.

EU-maihin siirtyvistä väitelleistä tutkijoista tuetaan ensisijaisesti niitä, jotka ovat saaneet osarahoitusta muualta, esimerkiksi EU-lähteistä.

Rahoitus myönnetään kuukausiapurahana tutkimustyötä varten liitetaulukon 1 mukaisesti. Apurahaan voidaan sisällyttää tutkijan lukukausi- ja opintomaksut sekä muut tutkimuskulut ja matkakulut. Perheen matkakulut voidaan sisällyttää päätökseen, mikäli tutkija ja perhe ovat ulkomailla vähintään kuusi kuukautta. Muuttokustannuksia ei korvata. Näitä perusteita noudatetaan soveltuvin osin myös liikkuvuusapurahojen myönnettäessä.

3.4.4. Työelämässä olevien henkilöiden jatkokoulutus

Tavoitteena on edistää teollisuuden ja muun elinkeinoelämän, tutkimuslaitosten ja julkisen hallinnon palveluksessa olevien henkilöiden tohtorintutkintoon tähtäävää koulutusta.

Tuki myönnetään yhteisrahoitteiseen tutkijankoulutukseen, jossa toisena osapuolena on yritys, tutkimuslaitos tai julkisen hallinnon organisaatio. Tutkimusta tekevä henkilö vastaa opintojen ja tutkimuksen suunnitelman mukaisesta edistymisestä ja hänellä tulee olla yliopiston hyväksymä jatko-opintosuunnitelma. Hänen tulee myös olla yliopiston järjestelmällisen ohjauksen piirissä.

Suomen Akatemian rahoitus työnantajalle on 2 000 euroa kuukaudessa, joka on tarkoitettu kattamaan osan palkkakuluista. Erityisestä syystä määräraha voidaan myöntää myös hakijalle, jolloin tilivirastona on yliopisto, joka vastaa jatko-opinnoista.

Määräraha myönnetään väitöskirjan loppuunsaattamiseen ja enintään 1,5 vuodeksi. Elinkeinoelämän palveluksessa oleville rahoitusta voidaan myöntää myös jatkokoulutuksen aikaisempaan, merkittävällä tavalla tutkimustyötä edistävään vaiheeseen. Samalle henkilölle tukea myönnetään vain kerran.

Määrärahan myöntämisen edellytyksenä on, että henkilö on koko ajan palvelussuhteessa varsinaiseen työnantajaansa ja että hän ja työnantaja ovat sopineet työajasta käytettävän vähintään 50% väitöskirjatyöhön. Jos työnantaja irtisanoo henkilön tai tämä irtisanoutuu, rahoitus päättyy palvelussuhteen päättyessä.

3.5. KANSAINVÄLINEN YHTEISTYÖ

Akatemia edistää suomalaisten tutkijoiden kansainvälistä vuorovaikutusta ja hakeutumista ulkomaisiin yliopistoihin ja tutkimuslaitoksiin sekä pyrkii vahvistamaan ulkomaisten tutkijoiden kiinnostusta suomalaista tutkimusta kohtaan. Tavoitteena on nostaa tutkimuksen tasoa ja lisätä suomalaisten tutkimusympäristöjen kansainvälisyyttä. Eurooppalaisen tutkimusalueen (ERA) tarjoamia mahdollisuuksia hyödynnetään aktiivisesti ja monipuolisesti, mutta tutkimusyhteistyötä edistetään laajemminkin, erityisesti USA:n, Venäjän, Japanin ja Aasian kehittyvien maiden kanssa.

Tutkijoiden kansainvälistä liikkuvuutta ja verkostoitumista edistetään osallistumalla Euroopan unionin, Euroopan tiedesäätiön (ESF), pohjoismaisten järjestöjen, YK:n ja eräiden muiden järjestöjen tutkimusohjelmiin ja verkostoihin sekä tutkimusorganisaatioihin ja –laitoksiin maksamalla jäsenosuuksia ja tutkimuskustannuksia. Venäläisten tutkijoiden Suomeen kutsumista varten on erityinen rahoitusmuoto.

Mikäli EU:n rahoittamissa hankkeissa edellytetään, että osa hankkeen kuluista rahoitetaan kansallisesti, Akatemia osallistuu tällaisten hankkeiden kuluihin normaalien rahoitusperiaatteidensa mukaisesti ja ensisijaisesti niiden EU-ohjelmien osalta, joille Akatemia on määrätty kansalliseksi vastuuorganisaatioksi.

3.5.1. Kahdenväliset yhteistyösopimukset

Suomen Akatemian tekemiin kahdenvälisiin sopimuksiin perustuva tutkimusyhteistyö ja tutkijaliikkuvuus tukevat Akatemian yleisiä tiedepoliittisia tavoitteita. Kahdenvälinen tutkimusyhteistyö merkitsee entistä enemmän yhteisten tutkimushankkeiden ja ohjelmien toteuttamista.

Ulkomailla tapahtuvassa työskentelyssä, tutkijankoulutuksessa ja ulkomaisten tutkijoiden työskentelyssä Suomessa voidaan hyödyntää kahdenvälisiä sopimuksia. Hallintovirasto antaa tarkemmat ohjeet sopimusten soveltamisesta.

3.5.2. Kansainvälisten yhteishankkeiden valmistelu

Suomen Akatemia tukee kansainvälisenä yhteistyönä toteutettavien vaativien tutkimushankkeiden valmistelua tiettyä hakua varten. Rahoitusta voidaan myöntää esimerkiksi yhteisrahoitteisten tutkimushankkeiden valmisteluun tai kokouksiin, jotka edistävät hankkeiden valmistelua ulkomaisille tutkimuksen rahoitusorganisaatioille. Rahoitusta voidaan myöntää sekä valmistelukokouksiin osallistuville että koordinaattoreille hankkeiden valmistelusta aiheutuviin kustannuksiin. Akatemian rahoitusosuutta sovelletaan siten, että myönnettävän rahoituksen enimmäissumma on 30 000 euroa.

3.6. MUU TUTKIMUSRAHOITUS

3.6.1. Finland Distinguished Professor Programme

Finland Distinguished Professor Programme – rahoitusohjelman tavoitteena on vahvistaa maamme tieteellistä osaamisperustaa, kansainvälistää suomalaista tutkimusjärjestelmää, tuottaa lisäarvoa kansalliselle innovaatiojärjestelmälle ja tukea yliopistojen ja tutkimuslaitosten tutkimuksellista profiloitumista. Ohjelma tarjoaa yliopistoille ja tutkimuslaitoksille mahdollisuuden palkata määräaikaisesti ulkomaalaisia tai pitkään ulkomailla työskennelleitä suomalaisia professorin tasoisia tutkijoita tekemään ja edistämään tutkimustyötä. FiDiPro-rahoitus antaa myös mahdollisuuden tukea tutkijakoulujen toimintaa.

Ensisijaisesti rahoitetaan tieteellisesti merkittävillä ja yliopistojen tai tutkimuslaitosten strategisesti keskeisille aloille sijoittuvia huippututkijoita. Vierailevan tutkijan tulee olla kansainvälisesti erityisen ansioitunut tutkija ja kokenut tutkijankouluttaja. Suomessa työskentelyn aikana hänen ensisijainen tehtävänsä on tehdä ja aktiivisesti edistää kansainvälisesti kilpailukykyistä tutkimusta ja näin vahvistaa suomalaisia tutkimusympäristöjä.

FiDiPro-tutkimushankkeiden voimavaroista, tehtävistä ja velvollisuuksista sovitaan yhdessä Akatemian, yliopiston tai tutkimuslaitoksen sekä mahdollisten muiden rahoittajien kanssa.

Rahoituksen maksamisen ehtona on, että rahoituksen saava yliopisto tai tutkimuslaitos ja kutsuttava henkilö ovat etukäteen kirjallisesti sopineet palvelussuhteessa syntyvien, patentoitavissa olevien keksintöjen omistusoikeuden siirtämisestä henkilön työnantajana toimivalle suomalaiselle yliopistolle tai tutkimuslaitokselle.

Vieraileva professori sijoittuu suomalaiseen yliopistoon tai tutkimuslaitokseen. Hän voi työskennellä enintään puolet rahoitusajasta ulkomailla. Vierailevan professorin palkka-, matka- yms. kulujen lisäksi Akatemian rahoituksella voidaan kattaa myös mahdollisesti perustettavan tutkimusryhmän kuluja. Rahoituksen hakijana on yliopisto tai tutkimuslaitos, joka myös osallistuu professorin vierailu- ja tutkimuskulujen kattamiseen. Akatemian myöntämän rahoituskauden kesto on 2-5 vuotta.

3.6.2. Tutkijoiden liikkuvuus työelämässä

Suomalaisessa tutkimusjärjestelmässä on tärkeää suosia tutkijoiden siirtymistä yli akateemisen maailman, yrityssektorin ja julkisen hallinnon välisten rajojen. Tavoitteena on, että uusin tutkimustieto ja työelämän haasteet ovat elävissä vuorovaikutuksessa keskenään ja näin synnyttävät myös uutta tutkimusta. Tavoitteena on myös lisätä tutkijoiden mahdollisuuksia siirtyä urapolulta toiselle.

Ensisijaisesti rahoitusmuodolla tuetaan väitelleiden tutkijoiden enintään vuoden mittaista siirtymistä elinkeinoelämän palveluksesta työskentelemään täysipäiväisesti suomalaisessa yliopistossa tai tutkimuslaitoksessa; samoin voidaan rahoittaa yliopiston tai tutkimuslaitoksen palveluksessa olevan tutkijan työskentelyä yrityksessä. Rahoitusta voidaan myöntää myös esimerkiksi julkisen hallinnon piirissä työskentelevän väitelleen henkilön työskentelyyn yliopistossa tai tutkimuslaitoksessa tai yrityksessä työskentelevän tohtorin työskentelyyn julkisen hallinnon palveluksessa.

Palkkaukseen osoitettavan Akatemian määrärahan suuruus määräytyy hakijan varsinaisen työtehtävän palkkauksen mukaan. Akatemian tuki lähekkäälle organisaatiolle on kuitenkin enintään 103 000 euroa vuodessa sivukuluineen. Myöntöpäätökseen ei sisällytetä muita kuin palkkaukseen liittyviä kuluja.

Myöntöpäätöksen edellytyksenä on, että henkilö on koko ajan palvelussuhteessa varsinaiseen työnantajaansa sekä että hän ja vastaanottava organisaatio ovat sopineet henkilön työtehtävistä rahoituskauden aikana. Rahoituksen maksamisen ehtona on, että lähettävä ja vastaanottava organisaatio ja tutkija ovat etukäteen kirjallisesti sopineet rahoituskauden aikana syntyvien immateriaalioikeuksien omistus- ja käyttöoikeuksista. Jos varsinainen työnantaja irtisanoo henkilön tai tämä irtisanoutuu, rahoitus päättyy palvelussuhteen päättyessä, ellei henkilö siirry loppurahoituskauden ajaksi palvelussuhteeseen vastaanottavaan organisaatioon.

Samalle henkilölle rahoitusta voidaan myöntää enintään kahdesti ja yhteensä enintään kahden vuoden ajaksi.

3.6.3. Tiedeakatemit ja tiedepoliittiset yhdistykset

Akatemia voi myöntää avustuksia Suomessa toimivien yleistieteellisten seurojen ja tiedepoliittisten yhdistysten korkeatasoisen julkaisutoiminnan kuluihin.

Tukea myönnettäessä varmistetaan, että julkaisujen levikki ja talous on hyvin hoidettu. Tuen tarvetta harkittaessa otetaan huomioon hakijayhteisön varallisuus, tulot, toiminnan laatu ja laajuus sekä tieteellistä julkaisutoimintaa varten saadut muut avustukset ja mahdollisuudet saada avustuksia.

4. OHJEIDEN TAUSTAA

Suomen Akatemian hallitus on Akatemian johtosäännön 1 §:n 5 ja 6 kohdan nojalla antanut tieteellisille toimikunnille, jaostoille ja hallintovirastolle edellä esitetyt ohjeet noudatettaviksi. Ne koskevat vuonna 2010 tehtäviä päätöksiä ellei rahoitusmuodon kohdalla ole toisin mainittu.

Hallintovirasto antaa tarvittaessa tarkemmat määräykset, ohjeet ja tiedotteet tutkimusrahoituksen hakemisesta, määrärahojen käytöstä ja maksamisesta sekä määrärahan saajan raportointivelvollisuudesta.

Määrärahojen myöntämisessä, käyttämisessä, maksamisessa ja käytön valvonnassa otetaan lisäksi huomioon muun muassa:

- Suomen Akatemiasta annettu laki (922/2009) ja asetus (979/2009),
- yliopistolaki (558/2009)
- hallintolaki (434/2003),
- valtion talousarviosta annettu laki (423/1988) ja asetus (1234/1992),
- laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986),
- laki oikeudesta korkeakouluissa tehtäviin keksintöihin (369/2006),
- laki oikeudesta työntekijän tekemiin keksintöihin (656/1967),
- laki yritystuen yleisistä ehdoista (786/1997),
- valtionavustuslaki (688/2001),
- maatalousyrittäjän eläkelaki (1280/2006)
- Komission asetus (EY) N:o 1998 /2006 , EY:n perustamissopimuksen 87 ja 88 artiklan soveltamisesta vähämerkityksiseen tukeen,
- Komission asetus (EY) N:o 800/2008, tiettyjen tukimuotojen toteamisesta yhteismarkkinoille soveltuviksi perustamissopimuksen 87 ja 88 artiklan mukaisesti,
- valtion talousarvio vuodelle 2010
- Suomen Akatemian opetusministeriön kanssa tekemä tulossopimus ja
- tieteellisten toimikuntien tekemät tulossopimukset

sekä seuraavat Suomen Akatemian hallituksen hyväksymät asiakirjat tai periaatepäätökset:

- Suomen Akatemian kansainvälisen toiminnan strategia (5.2.2008),
- Suomen Akatemian tutkimusohjelmastrategia (9.12.2008),
- Suomen Akatemian tutkimuseettiset ohjeet (25.3.2003),
- Transfer of Grants ("Money follows researcher"); EUROHORCs, (17.11.2004).
- Suomen Akatemian tasa-arvosuunnitelma vuosille 2005-2010, (27.8.2008),
- periaatepäätös tieteellisten seurojen valtionavustusten siirtämisestä Tieteellisten seurain valtuuskunnalle (7.6.2005),
- Suomen Akatemian johtosääntö (8.12.2009),
- Suomen Akatemian strategia (3.10.2006),
- päätös korkeakoulukeksintölain soveltamisesta Suomen Akatemiassa (14.11.2006),
- päätökset Suomessa järjestettäviin kansainvälisiin sekä kansallisiin tieteellisiin konferensseihin ja seminaareihin liittyvien rahoitushakemusten hallinnoinnin siirtämisestä Tieteellisten seurain valtuuskunnalle (13.3.2007 ja 12.6.2007),
- päätös kansallisen tutkimuksen huippuyksikköstrategian linjaamiseksi (22.9.2009)
- Suomen Akatemian tutkimusrahoitus vuodelle 2010

sekä seuraavat asiakirjat ja päätökset:

- Kokonaiskustannusten laskenta ja niihin perustuva yhteisrahoitus. Kokonaiskustannusmallia yhteisrahoitteisten hankkeiden budjetoinnissa ja seurannassa selvittävän hankkeen loppuraportti. Valtiovarainministeriön työryhmämuistioita 9/2007
- Euroopan unionin komission suositus 11.3.2005 eurooppalaisesta tutkijoiden peruskirjasta ja tutkijoiden työhönoton säännöstöstä.

LIITETAULUKKO 1. TUTKIJANKOULUTUKSEEN JA TYÖSKENTELYYN ULKOMAILLA SEKÄ TUTKIJALIIKKUVUUDEN RAHOITUKSEEN MAKSETTAVAN KUUKAUSIAPURAHAN MITOITUSOHJE

MAA TAI ALUE	Kun tutkija ei saa muuta apurahaa tai palkkaa	Kun tutkija saa muuta apurahaa tai osapalkan	Kun tutkija saa koko palkan
Bulgaria	1 500 €	900-1500 €	500 – 800 €
Latvia	”	”	”
Liettua	”	”	”
Puola	”	”	”
Romania	”	”	”
Slovakia	”	”	”
Slovenia	”	”	”
Tsekinmaa	”	“	”
Unkari	”	”	”
Viro	”	”	”
Argentiina	1 700 €	1 100 – 1700 €	700 – 1 000 €
Australia	”	”	”
Brasilia	”	“	“
Chile	“	“	“
Egypti	“	“	“
Intia	”	”	”
Italia	”	”	”
Kanada	”	”	”
Kiina	”	”	”
Saksa	”	”	”
Taiwan	”	”	”
Ukraina	”	”	”
Valko-Venäjä	”	”	”
Venäjä (ei Moskova)	”	”	”
Alankomaat	2 300 €	1 600 – 2 000 €	900 - 1 400 €
Belgia	”	”	”
Pohjoismaat	”	”	”
Ranska	”	”	”
USA	”	”	”
Sveitsi	”	”	”
Iso-Britannia	2 800 €	1 900 – 2 700 €	1 300 – 1 700 €
Japani	”	”	”
Korean tasavalta	”	”	”
Venäjä (Moskova)	”	”	”
Muut maat	800 – 2 300 €	400 – 1 700 €	0 – 1 000 €

Mikäli tutkija on väitellyt, hänelle maksettavaa täyttä apurahaa voidaan korottaa 15 prosentilla.

Mikäli tutkijalla on huollettavanaan alaikäisiä lapsia, hänelle maksettavaa apurahaa voidaan korottaa enintään 20 prosentilla.

Mikäli paikallinen kustannustaso on poikkeuksellisen korkea, tutkijalle maksettavaa täyttä apurahaa voidaan korottaa enintään 20 prosentilla.

Valuuttakurssien poikkeukselliset muutokset voidaan ottaa huomioon apurahan suuruutta määritettäessä.

Apurahojen mitoituksessa on otettu huomioon apurahansaajan tarve järjestää eläke-, tapaturma- ja henkivakuutusturvansa.

LIITETAULUKKO 2. SUOMESSA TYÖSKENTELEVILLE ULKOMAISILLE TUTKIJOILLE MAKSETTAVIEN APURAHOJEN MITOITUSOHJE

<i>Lyhytaikaiset vierailut:</i>	
Apuraha majoituskorvauksineen 60 – 190 euroa / vrk (sisältää 35 euron henkilökohtaisen apurahan ja enimmillään 155 euron majoituskulut)	

<i>Yli kuukauden vierailut majoituskorvauksineen:</i>	
Maisteri tai vastaava taso	1 500 – 1 700 euroa / kk
Tohtori tai vastaava taso	1 700 – 2 400 euroa / kk
Professori	2 400 – 4 000 euroa / kk

Erytisen korkeatasoiselle vierailevalle professorille voidaan maksaa myös tässä ilmoitettua suurempaa apurahaa.

Apurahojen mitoituksessa on otettu huomioon apurahansaajan tarve järjestää eläke-, tapaturma- ja henkivakuutusturvansa.